

Powšitkowne wozjewjenje čłowječich prawow

Zjednočenych narodow wot 10. 12. 1948

Preambla

Dokelž twori plipóznace wšëm čłonom čłowjeskeje swójby plišušaceje dostojnosće a jich jenakich a njeparujomnych prawow zakład swobody, sprawnosće a měra w swěće,

dokelž stej njedopóznace a znajechanje čłowječich prawow k aktam barbarstwa wjedłoj, kotrež su swědomje čłowjestwa hłuboko zranili, a dokelž je so wutworjenje swěta, w kotrymž spožči so čłowjekam, swobodnym wot stracha a nuzy, swoboda řečjenja a wěry, jako najwyše prócowanje čłowjestwa wozjewiło,

dokelž je bytostne, čłowječe prawa z knjejstwom prawa škitać, zo njeby so čłowjek k zběžkej plećiwo tyranstwu a potłóčowanju jako poslednjemu srědkej nuzował,

dokelž je bytostne, wuwice plećelskich počahow mjez narodami spěchować,

dokelž su ludy Zjednočenych narodow we wustawkach znowa svoju wěru do zakładnych čłowječich prawow, do dostojnosće a hódnoty čłowjeskeje wosoby a do runoprawosće muža a žony wobkružili a wobzamknuli, socialny postup a lěpše žiwjenske poměry pli wjetšej swobodze spěchować,

dokelž su so sobustawske staty zawjazali, w zhromadnym džěle ze Zjednočenymi narodami powšitkowne respektowanie a zwoprawdženje čłowječich prawow a zakładnych swobodow plesadzić,

dokelž je zhromadne měnjenje wo tutych prawach a swobodach plewšo wažne za połne spjelnjenje tutoho zawjazka,

proklamuje Generalna zhromadźizna

tute Powšitkowne wozjewjenje čłowječich prawow jako zhromadny ideal, kotryž ma so wot wšěch ludow a narodow docpěć, zo bychy kóždy jednotliwc a wšě organy towaršnosće tute wozjewjenje stajnje w pomjatku měli a so prócowali, plez wučbu a kublanje respektowanie tutych prawow a swobodow spěchować a plez postupowace naprawy w narodnym a mjezynarodnym wobłuku jich powšitkowne a faktiske plipóznace a zwoprawdženje pola wobydlerstwa kaž sobustawskich statow tak tež tych jich nadknjejstwu podstějacych teritorijow zaručeć.

Artikl 1

Wšitcy čłowjekoj su wot naroda swobodni a su jenacy po dostojnosći a prawach. Woni su z rozumom a swědomjom wobdarjeni a maja mjezsobu w duchu bratrowstwa wobchadžeć.

Artikl 2

Kóždy je woprawnjeny, w tutym wozjewjenju proklamowane prawa a swobody wužiwać, a to bjez kóždehožkuli rozeznavanja, kaž po rasy, barbje, splahu, řeči, religiji, politiskim abo druhim pleswědčenju, narodnym abo socialnym pochadže, po zamóženju, narodže abo druhim statusu .

Dale njesmědža so žane rozdžěle činić na zakladže politiskeje, prawniskeje abo mjezynarodneje pozicije kraja abo teritorija, kotremuž wosoba plišuša, njedžiwajo na to, hač je njewotwisny, hač pod rukowačelstwom stej, hač njewobsedzi swójске knježerstwo abo hač podleži někajkemu druhemu wobmjezowanju swojeje suwerenity.

Artikl 3

Kóždy ma prawo na žiwjenje, swobodu a wěstotu wosohy.

Artikl 4

Nichtó njesmě so w njewólnistwje abo robočanstwje dzeržeć; njewólnistwo a wikowanie z njewólnikami stej we wšěch svojich formach zakazanej.

Artikl 5

Nichtó njesmě so podčisnyć ćwělowanju abo surowemu, nječłowjeskemu abo ponižowacemu wobchadženju abo chłostanju.

Artikl 6

Kóždy ma prawo, wšudže jako prawakmany plipóznaty hyć.

Artikl 7

Wšitcy čłowjekoj su pled zakonjom runi a maja b jez diskriminaeije prawo na jenaki škit plez zakoń. Wšitey maja pawo na jenaki škit plećiwo kóždej diskriminaciji, kotraž by pledležace wozjewjen je zraniła, a plećiwo pobudžen ju k tajkej diskriminaciji.

Artikl 8

Kóždy ma prawo na skutkownu juristisku pomoe pola plišušnych nutłkostatnych sudnistwow plećiwo jednanjam, kotrež jeho jemu po wustawje abo po zakonu plistejace zakładne prawa ranja.

Artikl 9

Nichtó njesmě so swojowólnje zajeć w jatbje džržeć abo z kraja wupokazać.

Artikl 10

Kóždy ma w połne; runoprawosći prawo na to, zo so wo jeho prawach a winowatosćach a wo kóždej plećiwo njemu zapoloženj; chłostanskoprawnej skóřžbje plez njewotwisne a njestronske sudnistwo sprawnje a zjawnje jedna.

Artikl 11

Kóždy chłostajomneho jednanja dla wobskorženy ma prawo na to, jako n jewinowaty plaćić, dołhož njeje jeho wina w zjawnynl jednanju, w kotrymž je wšě za swoje zakitowanie trěbne garantije mět, wotpowědujo zakon jej dopokazana

Nichtó njesmě so dla jednanja abo zanjechnanja něčeho zasudzić, štož njebě w času, hdyž je so to stało, po nutłkokrajnym abo po mjezynarodnym prawje chłostajomne. Runje tak njesmě so žane čese chłostan je wuprajić hač te w času chłostajolneho jednanja plihrožene chłostanje.

Artikl 12

Nichtó njesmě swojowólnym zaplimgnjenjam do svojego priwatneno žiwjenja, swojeje swójby, svojego bydlenja a swojeje korespondency abo njezakonskim škodam swojeje česće a svojego mjena wustajeny być. Kóždy ma prawo na juristiski škit plećiwo tajkim zaplimgnjenjam a škodam.

Artikl 13

Kóždy ma prawo, so znutłka slata swobodnje pohibować a sej swoje bydlenje swobodnje wuzwolić.

Kóždy ma prawo, kóždy kra; inkluziwn je swój swójski kraj wopuścić a so do svojego kraja wrócić.

Artikl 14

Kóždy ma prawo, w drunich krajach pled plesćěhanjom azyl pytać a wužiwać.

Tute prawo njemóže so wužiwać w padže plesćěhanja dla ryzy njepolitiskicn złošnistwow abo jednanjow, kotrež ranja cile a zasady Zjednočenycn narodow.

Artikl 15

Kóždy ma prawo na statnu plišušnosť.

Nikomu njesmě so jeho statna plišušnosť swojowólnje sćazać ani zaprajić prawo, swoju statnu plišušnosť změnić.

Artikl 16

Mužojo a žony w žeńtwykmanej starobje maja hjez wobmjězowanja na zakładze rasy, statne je plišušnosće abo religije prawo, do mandželstwa .stupić a swójbu založić.

Woni maja jenake prawa pli zmandželenju, w mandželstwje a pli rozwjazanju mandželstwa.

Zmandželenje smě so jenož w swobodnej a dospołnej pležjednosći plichodnej mandželskeju stać.

Artikl 17

Kóždy ma prawo, sam abo zhromadnje z druhimi wobsydstwo měć.

Nichtó njesmě swojowólnje swoje wobsydstwo zhubić.

Artikl 18

Kóždy ma prawo na swobodu mysłow, swědomja a religije; tute prawo woplija swobodu, swoju religiju a swój swětonahlad změnić, kaž tež swobodu, swoju religiju abo swój swětonahlad sam abo w znromadnosći z drunimi, zjawnje abo priwatnje plež wučbu, praktikowanje, božu službu a wobkedžbowanjc nabožnych naložkow zwuraznić.

Artikl 19

Kóždy ma prawo na swobodu měnjenja a wuprajenje měnjenja tute prawo woplija njehaćenu swobodu měnjenja a swobodu, sej njeźiwajo na statne hranicy informacije a ideje ze srědkami kóždehožkuli razu wobstarać, plijimować a dale dawać.

Artikl 20

Kóždy ma prawo na swobodu zhromadźnja a zjednoćenja za měrliwe zaměry.

Nichtó n jesmě so nuzować, zjednoćenstwu plišušeć.

Artikl 21

Kóždy ma prawo, so pli rjadowanju zjawnych naležnosćow swojeho kraja njeposrědnje abo plež swobodnje wolenycn zastupjerjow wobdźělić.

Kóždy ma pod jenakimi wuměnjenjemi prawo na plistup k zjawnym zastojnstwam w swojim kraju.

Wola luđu tworí zakład za awtoritu zjawneje mocy; tuta wola dyrbi so zwuraznić plež so wospjetowace, woprawdźite, powšitkowne a rune wólby, kotrež wotměwaja so z tajnym wotedaćom hłosow abo po tomu runohódnym swobodnym wólbny mofus.

Artikl 22

Kóždy ma jako člon towaršnosće prawo na socialnu wěstotu a móže plež nutłkostatne naprawy a mjezynarodne zhromadne džěło wobkedžbujo organizaciju a pomocne srědky kóždeho stata wužiwać za swoju dostojnosť a swobodne wuwice swojeje wosobiny njeparujomne hospodarske, socialne a kulturne prawa

Artikl 23

Kóždy ma prawo na džěło, na swobodnu wólb u powołanja, na pliměryjene a spokojace džělowe wuměnjjenja kaž tež na škit pjećiwu hjezdžěnosći.

Wšitcy čłowjekoj maja hjcz kóždeje diskriminacije prawo na jenaku mzd u jenake džěło.

Kóždy, kiž džěla, ma prawo na sprawne a plihódne zarunanje džěla, kotrež jemu a jeho swójby čłowjeskej dostojnosći wotpowědowacu eksistencu zawěsća a kotrež ma so, jeli trjeba, z druhimi socialnymi škitny nli napravami dopjelnić.

Kóždy ma prawo, za škit swojich zajimow džěłarnistwa založić a tajkim plistupić.

Artikl 24

Kóždy ma prawo na džělowe plestawki a swobodny čas inkluziwnje pliměryjene wobmjězowanje džěloweho časa kaž tež na prawidłowny plaćeny dowol.

Artikl 25

Kóždy ma prawo na za swo ju strowotu a derjeměće a tu swojeje swójby pliměryjeny žiwjenski standard, inkluziwnje dosahace zežiwjenje, drascenje, bydjenje, lěkarske zastaranje a trěbne socialne poslužby, kaž tež dale prawo na wěstotu w padže hjezdžěnosće, chorosće, inwalidity, zwudowjenja staroby abo drugeje straty swojich zežiwjenskich srědkow plež njezawinowane wobstejnosće.

Maćerje a džěci maja prawo na wosebitu pomoc a podpěru. Wšem džěćom, mandželskim a njemandželskim, plisteji jenaki socialny škit.

Artikl 26

Kóždy ma prawo na kublanje. Wučba dyrbi znajmjeńša w elementarnym abo zakładnym schodženku darmotna być. Elementarna wučba je obligatoriska. Fachowo- a powołanskošulska wučba dyrbi powšitkownje plistupna być, a wysookošulska wučba dyrbi wšem wotpowědnje jich kmanosćam na jenake wašnje wotewrjena być.

Kublanje dyrbi na poľne rozwiće čłowjeskeje wosobiny a na synlnjenje respektowanja čłowječich prawow a zakładnycn swobodow wusměryjene być. Wone dyrbi zrozumjenje, tolerancu a pjećelstwo mjez wšěmi ludami a wšěmi rasowymi abo nabožnymi skupinami spēchowac a džěławosć Zjednoćenycn narodow za zděrženje měra podpěrować.

Starši maja přenjořadne prawo družinu kubljanja wuzwolić, kotrež ma so jich džěćom posrědkować.

Artikl 27

Kóždy ma prawo, so na kulturnym žiwjenju zhronladnosće swobodnje wobdžěleć, so nad wuměłstwami wjeselić a na wědomostnym postupje a jeho wudobyćacn džěl brać.

Kóždy ma prawo na škit duchownych a matericelnych zajimow, kotrež wurostuja za njeho jako tworiceła z džěłow wědomosće, literatury abo wuměłstwa.

Artikl 28

Kóždy ma prawo na socialny a mjezylnarodny porjad, w kotrymž móža so w tutym wozjewjenju wuprajene prawa a swobody poľnje zwoprawdźić.

Artikl 29

Kóždy ma winowatosće naplećo tej zhromadnosći, w kotrež je jeniće móžne swobodne a poľne wuwice jeno wosobiny.

Kóždy podleži pli wužiwanju swojich prawow a swobodow jenož tym wobmjězowanjam, kotrež zakon jeniće za tón zaměr plědwidzi, plipóznać a respektowanje prawow a swobodow druhich zawěsćić a sprawnym žadanjam moralki, zjawneno porjada a powšitkowneho derjeměća w demokratiskoj towaršnosći wotpowědować.

Tute prawa a swobody njesmedza so w žanym padže w naplećiwku k cilam a zasadam Zjednoćenych narodow wužiwać.

Artikl 30

Ničo w tutym wozjewjenju njesmě so do toho směra wuľozować, zo so za stat, za skupinu abo wosobu prawo stwori, tajke džěło wukonjeć abo tajki skutk zwoprawdźić, kiž so na wotstronjenje w tutym wozjewjen ju wuprajenycn prawow a swobodow měritej.

